

Valtuustoaloite äänestyspaikkojen ja -aktiivisuuden lisäämisestä

Valtuusto 24.08.2022 § 71

Sirkka Rousu (SDP) ja SDP:n valtuustoryhmä sekä 17 muuta allekirjoittanutta esittävät valtuustoaloitteessaan, että keskusvaalilautakunnassa eduskuntavaalien 2023 ennakoöänestyspaikat ja vaalipäivän äänestyspaikat valitaan siten, että äänestämisen helppous korostuu. Lisäksi valtuustoaloitteessa esitetään, että kunta myötävaikuttaa tasavertaisen kampanjoinnin mahdollistamiseksi puolijulkisissa tiloissa Nurmijärven alueella.

Päätös

Aloite lähetettiin kunnanhallitukselle valmisteltavaksi.

Keskusvaalilautakunta 12.10.2022 § 9

Esittelijä

Keskusvaalilautakunnan sihteeri

Esitys

Keskusvaalilautakunta antaa kommenttinsa valtuustoaloitteen vastauksessa käsiteltäviin seikkoihin.

Valmistelija

kunnanlakimies Sari Forsström, sari.forsstrom(at)nurmijarvi.fi

Päätös

Keskusvaalilautakunta antoi seuraavat kommenttinsa valtuustoaloitevastauksessa käsiteltyihin asioihin:

- mikäli ennakoöänestyspaikkoja sijoitetaan kauppakeskuksiin, niissä pitää pystyä huolehtimaan vaalikalaisuuden turvaamisesta sekä käytettävien vaalimateriaalien ja tietokoneiden turvallisesta säilyttämisestä lukitussa paikassa ja äänestysalueen rajaamisesta
- kirjastoihin ei ehdokkaiden esitteitä, varsinkaan, jos ne toimivat äänestyspaikkoina
- on vältettävä turhia kustannuksia kunnan taloudellinen tilanne huomioon ottaen

Kunnanhallitus 24.10.2022 § 221

1244/00.02.00.02/2022

Aloite koskee demokratian edistämistä kunnassa ja sen edistämiseksi valtuustoaloitteessa ensinnä esitetään, että eduskuntavaalien 2023 äänestyspaikat ennakoöänestyksessä ja vaalipäivänä

valmistellaan keskusvaalilautakunnassa niin, että äänestämisen helppous korostuu paikan valinnassa.

Eduskuntavaalien ennakoäänestysaika on kotimaassa 22.–28.3.2023 ja varsinainen vaalipäivä 2.4.2023.

Koska jokainen äänestyspaikka pitää varustaa ja sinne tulee varata riittävästi virkailijoita, tämä on myös resurssi- ja kustannuskysymys ja sen vuoksi aloite on talousarviovaikutteinen. Kunta tulee rekrytoimaan vaaleihin ennakoäänestysvirkailijoita.

Muutokset äänestysalueisiin on tullut tehdä elokuussa 2022. Oikeusministeriön ohjeen mukaan äänestysalueita tulisi pikemminkin lisätä, kuin vähentää. Äänestysaluejaon pysyessä edelleen samana, varsinaisen vaalipäivän osalta ei tuleviin eduskuntavaaleihin voitane tehdä mitään olennaista muutosta. Paikat ovat vakiintuneesti kuntalaisten tiedossa ja pääasiallisesti sijainniltaan toimineet hyvin.

Keskusvaalilautakunnan sihteeristö käy kaikki päätettäväksi ehdotettavat äänestyspaikat ja niiden lainmukaisuuden ja käytettävyyden läpi aina ennen kutakin toimitettavaa vaalia joka tapauksessa koulujen rehtoreiden ja muiden tarvittavien tahojen kanssa läpi.

Keskusvaalilautakunta antoi kokouksessaan 12.10.2022 huomionsa tähän vastaukseen seuraavasti. Mikäli ennakoäänestyspaikkoja sijoitetaan kauppakeskuksiin, niissä pitää pystyä huolehtimaan vaalisalaisuuden turvaamisesta sekä käytettävien vaalimateriaalien ja tietokoneiden turvallisesta säilyttämisestä lukitussa paikassa ja äänestysalueen rajaamisesta, kirjastoihin ei saa jättää ehdokkaiden esitteitä, varsinkaan, jos ne toimivat äänestyspaikkoina. Lisäksi on vältettävä turhia kustannuksia kunnan taloudellinen tilanne huomioon ottaen.

Mahdollisesti seuraavissa vaaleissa, eli presidentinvaaleissa 2024 äänestysaluejaon tarkastelun yhteydessä vaalipäivän äänestyspaikkamuutoksia voidaan esittää. Ennakoäänestyspaikkojen osalta asiaa tarkastellaan alempana.

Tässä vastauksessa pyritään selvittämään, miten äänestäminen olisi mahdollisimman helppoa ja äänestyspaikat olisivat mahdollisimman hyvin äänestäjien tavoitettavissa luontevien asiointipaikkojen yhteydessä (kauppakeskukset, kirjastot jne.). Aloitteessa on pyydetty kiinnittämään erityistä huomioita ryhmiin, jotka muuten äänestävät harvemmin.

Ennakoäänestys

Perustuslain 14 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon. Kunnan tehtävänä on huolehtia siitä, että äänioikeutettujen äänestysmahdollisuudet vaaleissa ovat riittävät sekä ennakoäänestyksessä että vaalipäivänä. Paikkojen tulee olla esteettömiä ja saavutettavia. Järjestelyjen on oltava turvallisia ja myös äänestäjien silmissä niiden on näytettävä siltä. Myös vaalivirkailijoiden turvallisuudesta on huolehdittava.

Vaalilaki edellyttää, että jokaisessa kunnassa on yksi ennakoäänestyspaikka, Nurmijärvellä on ollut jokaisessa taajamassa yksi. Koronapandemian aikana ennakoäänestyspaikkoja on Kirkonkylällä ja Klaukkalassa ollut kaksi kummassakin taajamassa. Lisäksi kirjastoauto on kiertänyt kyliä ennakoäänestyspaikkana kolmena päivänä.

Viime vuosina järjestetyissä vaaleissa on menty terveysturvallisuus edellä. Resurssit ja huomiot on pyritty kohdentamaan paitsi vaalien lainmukaiseen, myös vaalien terveysturvalliseen järjestämiseen, toteuttaen samalla kaikki muut vaalilaissa ja oikeusministeriön ohjeistuksessa

edellytetyt vaatimukset. Tässä tarkoituksessa on valittu ennakoäänestyspaikat ja sijoitettu vaalipäivän äänestyspaikkoihin ulkoäänestyskontit jne.

Ennakoäänestyspaikkojen olisi hyvä pysyä samoina vaaleista toiseen (Oikeusministeriön kirje 14.9.2022, VN/12272/2022). Paikkojen vaihtaminen saattaa aiheuttaa epätietoisuutta äänestäjien keskuudessa. Tilojen on myös oltava sopiva arvioitaessa sen käyttötarkoitusta ja toimivuutta.

Kunnassa olemassa olevat tilat on aiempina vuosina melko tarkkaan koluttu. Kuitenkin uusia yhteistyömahdollisuuksia uusien alueelle perustettujen liikehuoneistojen ja kauppojen osalta jatkuvasti selvitetään. Pääkirjasto toimi vuosia ennakoäänestyspaikkana ja on mahdollista varata kirjastolta tilaa ennakoäänestystä varten. Selvityksessä tällä hetkellä lisäksi on, onko mahdollista hyödyntää Kirkonkylän K-Supermarketin yhteydessä olevaa liiketilaa, kuten kahdessa edellisessä vaalissa.

Mahdollisten uusien ennakoäänestyspaikkojen pystyttäminen edellyttää taloudellisia resursseja, koska liiketilan sisustaminen esimerkiksi kauppakeskuksissa vaatii esimerkiksi äänestyspaikan rajaamista sermein äänestysalaisuuden turvaamiseksi sekä vaalitoimitsijoiden työpisteiden kalustamista. Jokainen paikka vaatii omat päätelaitteensa ja varmojen tietoliikenneyhteyksien varmistamisen. Lisäpaikat vaativat lisää henkilöresursseja noin 3–5 henkilöä äänestyspistettä kohden. Myös varahenkilöitä tulee voida osoittaa tuurausavuksi äkillisten sairastumisten varalta. Ennakoäänestysviikon yhden vaalitoimitsijan palkkakulut sivukuluineen on n. 1000–1300 euroa, riippuen siitä, miten monessa vuorossa hän toimii. Ennakoäänestyspaikoissa virkailijoiden määrä on 3–4 henkilöä vuoroa kohden kussakin paikassa, yhteensä 6–8 virkailijaa äänestyspaikkaa kohden.

Aluevaaleissa vaalivirkailijoiden palkkoihin ja vaalilautakuntien palkkioihin kului kaikkiaan 91 490,14 euroa, mikä oli ylivertaisesti suurin kuluerä, kun kaiken kaikkiaan kulut vaalien osalta olivat 108 839,54 euroa. Nämä kulut (17 349,40) sisälsivät mm. vuokria liiketilasta ja ulkoäänestyskonteista, koronaan liittyviä materiaalihankintoja, vaalipäivän äänestyspaikkoina toimivien liikuntasalien lattiapintojen suojaamista, äänestyspaikkaviittoja sekä viestintään liittyviä kuluja.

Valtio maksaa avustusta kunnille valtiolisten vaalien järjestämiseen liittyen, mutta avustus on aina samansuuruinen ja määrittynyt kunnassa äänioikeuden omaavien asukkaiden lukumäärän perusteella vakioidusti. Poikkeuksellisesti viime aluevaaleissa valtio avusti 2,7 eurolla äänioikeutettua kohden, äänioikeutettujen määrän ollessa 33 620, eli 90 774 euroa. Tämä euromäärä/äänioikeutettu ei kuitenkaan välttämättä ole eduskuntavaaleissa samansuuruinen, vaan se voi olla vähäisempikin.

Eduskuntavaaleihin on tällä hetkellä varmistumassa ennakoäänestyspaikoiksi Kirkonkylällä joko pääkirjasto tai mainittu liiketila, Rajamäellä seurakunnan Artturi-Sali ja Klaukkalassa kirjaston alakerrassa sijaitseva Tello-Sali.

Lisäksi kirjastoautoa voi seuraavissakin vaaleissa käyttää vaaleihin ja laajentaa sen käyttöä. Kirjastoauto Oiva esimerkiksi kiertäisi ennakoäänestyspäivinä vaalibussina normaalien aamureittien (koulut ja päiväkodit) jälkeen. Vaalireitille lähtö olisi näin noin klo 13–13.30 välillä ja paluu kirjastolle klo 20. Näin siksi, että koulut ja päiväkodit saisivat kirjastopalvelut myös ennakoäänestyspäivinä.

Oivalle pitää olla vara-auto varattuna vikatilanteisiin varautumiseksi. Tällaisena voisi toimia nuorisotoimen Ohjaamo-pakettiauto.

Kirjastoauto on ketterästi liikuteltava äänestyspaikka, johon konsernipalvelut on hankkinut aiemmin tarvittavat äänestyspaikan edellyttämät kalusteet. Myös tietoliikenneyhteydet ovat toimivat. Valitettava puoli on ainoastaan se, että auto ei ole esteetön. Kunnan kaikki muut ennakoäänestys- ja vaalipäivän äänestyspaikat ovat esteettömiä.

Demokraattisen osallistumisen mahdollistaminen

Aloitteessa esitetään toiseksi, että valtuusto yhtyy parlamentaarisen vaalityöryhmän vetoomukseen puolijulkisten tilojen haltijoille demokraattisen osallistumisen laajemmaksi mahdollistamiseksi. Aloitteessa todetaan, että kunta voisi myötävaikuttaa tätä esimerkiksi keskusteluihin kiinteistönhaltijoiden kanssa. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/2e137d3a-89a7-4daf-be48-5a5509c16a7a/e662d46a-04f4-4ffb-ba23-520d531b08d8/KANNANOTTO_20220209064349.pdf

Kannanotto on ensisijaisesti osoitettu kyseisten tilojen haltijoille. Äänestystilaa koskee VaaliL 56.1 ja 72.1 §, joten kampanjointia äänestyspaikan läheisyydessä (äänestyksen aikana) ei saa harjoittaa. Vaikka kampanjoinnin sanotun lainen mahdollistaminen ei ole kunnan velvollisuus, kunta suhtautuu demokraattisen osallistamisen mahdollistamiseen hyväksyvästi.

Kirjasto, konsernipalvelut ja viestintä tulevat osana lakisääteistä toimintaa suunnittelemaan ja järjestämään vaaleihin liittyviä keskustelutilaisuuksia ja muita tapahtumia. Kunta on järjestänyt aiemmissa vaaleissa vaalipaneeleja yhteistyössä Nurmijärven Uutisten kanssa. Paneeleihin on mahdollistettu osallistuminen kaikilta paikallisilta ryhmiltä, jotka ovat asettaneet ehdokkaita vaaleissa. Kunta keskustelee vastaavan vaalipaneelin järjestämisestä paikallislehden kanssa ja pyrkii kehittämään vaalipaneelia entistä kiinnostavammaksi, mikäli niitä päätetään järjestää.

Ratamo-kirjastoissa on käytettävissä vielä hankerahaa kirjastojen demokratiatyön edistämiseen, ja tarkoitus on osana hanketta edistää äänestysaktiivisuutta ja yhteiskunnallista vuoropuhelua liittyen eduskuntavaaleihin.

Kirjastot ovat tarjonneet tiloja puolueiden tilaisuuksille. Kirjasto on määritellyt näitä koskien seuraavat reunaehdot:

Vaalitilaisuuksien järjestämisen reunaehdot (kirjastojen tiloissa):

- Tilaisuuksien on oltava kaikille avoimia.
- Tiloja ei anneta yhden yksittäisen ehdokkaan tilaisuuksiin. Tilojen jakamisessa pyritään tasapuoliseen ja yhdenvertaiseen kohteluun, eikä kaikille yksittäisille ehdokkaille ole mahdollisuutta antaa tilaa vaalityöhön.
- Kirjaston asiakkailta on oikeus olla joutumatta vaalityön kohteeksi. Asiakkaat voivat halutessaan lähestyä ehdokasta, mutta ehdokas ei saa lähestyä niitä asiakkaita, jotka eivät ole ilmaisseet kiinnostustaan vaalityötä kohtaan.

Rajauksia liittyen vaalitalaisuuksiin:

Yhden puolueen vaalitapahtuma

- Tapahtumaan pitää sisältyä alustus tai luento, pelkkä ehdokkaiden esittely tai tapaamismahdollisuus ei riitä perusteluksi tilojen käyttöön antamiselle.
- Yksi tilaisuus / puolue / toimipiste
- Tilaisuuksista tiedotetaan kirjaston puolesta suppeasti vain otsikkotasolla. Tiedotusvastuu on järjestäjällä itsellään.

Useamman puolueen yhteistilaisuus

- Tilaisuuksista tiedotetaan kirjaston tapahtumatiedottamisessa.

Muita toimenpiteitä, joita kunnassa voidaan edistää

Kunnan vaaleja koskevaan viestintään liittyen painotetaan erityisesti aktivoivaan sosiaalisen median viestintään eri kohderyhmät huomioiden.

Vastaus valtuustoaloitteeseen

Selvitys uusista ennakköäänestyspaikoista on käynnissä, mutta tässä vastauksessa ehdotetaan, ettei paikkojen lukumäärää lisätä, vaan sen sijaan kirjastoauton käyttöä ja reittejä lisätään ilta-aikaan. Tämä toimenpide lisää äänestysmahdollisuuksia kunnan syrjäisemmillä seuduilla, mutta myös taajamissa. Kirjastoauto on ketterästi liikuteltava äänestyspaikka, johon konsernipalvelut on hankkinut aiemmin tarvittavat äänestyspaikan edellyttämät kalusteet. Myös tietoliikenneyhteydet ovat valmiiksi toimivat.

Eduskuntavaalien äänestyspaikat tuodaan seuraavaksi kunnanhallituksen päätettäväksi joulukuussa 2022. Äänestyspaikoista tulee tehdä päätös niin, että paikat voidaan merkitä vaalitietojärjestelmään 13.1.2023 klo 12 mennessä.

Aloitteessa esitetään toiseksi, että valtuusto yhtyy parlamentaarisen vaalityöryhmän vetoomukseen puolijulkisten tilojen haltijoille demokraattisen osallistumisen laajemmaksi mahdollistamiseksi. Vetoamus kohdistuu kyseisten tilojen haltijoihin ja on sinänsä erittäin kannatettava. Kunnan mahdollisuudet edistää siinä tarkoitettuja toimenpiteitä ovat kuitenkin edellä kerrotuin tavoin jokseenkin rajalliset.

Esittelijä

Kunnanjohtaja

Esitys

Kunnanhallitus päättää esittää valtuustolle, että se päättää

1. hyväksyä edellä esitetyn vastauksen valtuustoaloitteeseen sekä
2. todeta, ettei valtuustoaloite anna aihetta muihin toimenpiteisiin ja valtuustoaloite todetaan loppuun käsitellyksi.

Valmistelija

kunnanlakimies Sari Forsström, sari.forsstrom(at)nurmijarvi.fi

Päätös

Esitys hyväksyttiin.

Asian käsittelyn jälkeen kokouksessa pidettiin tauko klo 15.10–15.20.